

Η άλλη πλευρά στο θέμα του Βατοπαιδίου

/ Υπόθεση Μονής Βατοπαιδίου

του Σπύρου Β. Μπαζίνα

από το ιστολόγιο www.mkka.blogspot.com

27 Σεπτεμβρίου 2008

Η λεπτομερής ανάλυση των θεμάτων τα οποία ανέκυψαν με αφορμή τις ανταλλαγές ακινήτων μεταξύ του Δημοσίου και της Μονής Βατοπαιδίου ξεπερνά τα όρια ενός συντόμου δημοσιεύματος. Όμως, η μονομερής παρουσίαση των θεμάτων αυτών στον Τύπο δημιουργεί την ανάγκη να σκιαγραφηθεί σύντομα και η άλλη πλευρά.

Καταρχήν, το Βατοπαίδι αρνήθηκε κάθε ανάμειξη σε παράνομες ή άδικες πράξεις. Έτσι, δημοσιογραφικές κρίσεις για ποινικά αδικήματα παραβιάζουν το τεκμήριο αθωότητας και υπηρετούν πολιτικές ή άλλες σκοπιμότητες αλλά όχι την αλήθεια. Κρίσεις για άδικες πράξεις είναι πρόωρες και μεροληπτικές αφού τα στοιχεία είναι αποσπασματικά και ανεπαρκή ώστε να ανατρέψουν το τεκμήριο που δημιουργεί η ιστορία και η προσφορά του Βατοπαιδίου αλλά και η πνευματική κληρονομιά του Γέροντα Ιωσήφ του Ησυχαστή στην οποία στηρίζεται η σημερινή αδελφότητα.[1] Επίσης, το Βατοπαίδι έδειξε την καλή πίστη του δηλώνοντας ότι παγώνει τους λογαριασμούς στους οποίους κατατέθηκε το τίμημα που εισπράχτηκε από το ανταλλαγέν ακίνητο που πουλήθηκε. Έτσι, η εισαγγελική παραγγελία για πάγωμα τραπεζικών λογαριασμών του Μοναστηριού δεν ήταν απαραίτητη.

Το Μοναστήρι προχώρησε παραπέρα και πρότεινε να επιστραφούν τα ανταλλαγέντα ακίνητα, πλην του ενός πωληθέντος. Αυτή είναι μια κίνηση προς την σωστή κατεύθυνση. Αν το Κράτος την αποδεχτεί, το αστικό μέρος της διαφοράς θα έχει λυθεί σε μεγάλο βαθμό. Από εκεί και πέρα, όποιος αμφισβητεί την κυριότητα του Βατοπαιδίου στην λίμνη Βιστωνίδα δεν έχει παρά να προσφύγει στα αστικά δικαστήρια. Πάντως, δεν πρέπει να παρουσιάζεται η προσφυγή στα δικαστήρια ως η μόνη ή η καλύτερη μέθοδος επίλυσης διαφορών, αφού υπάρχουν και άλλοι τρόποι (διαπραγματεύσεις, διαμεσολάβηση ή διαιτησία) και κάθε δίκη απαιτεί κόπο, κόστος και χρόνο, ενώ η έκβαση της είναι αβέβαιη. Για τους λόγους αυτούς, και η παραίτηση από δικαστική διεκδίκηση δεν είναι εξ ορισμού μεμπτή.

Η ποινική πλευρά της υπόθεσης μπορεί να επηρεασθεί από την επίλυση της περιουσιακής διαφοράς, αλλά είναι ξεχωριστή. Αν αποδειχτεί ότι διαπράχτηκε κάποιο ποινικό αδίκημα, η επιστροφή των ανταλλαγέντων ακινήτων μπορεί να λειτουργήσει ως ελαφρυντικό στοιχείο αλλά δεν αναιρεί την ευθύνη για την

τέλεση του αδικήματος. Από την άλλη πλευρά, η καταδίκη για ένα ποινικό αδίκημα δεν αλλάζει αυτόματα την περιουσιακή κατάσταση. Για αυτό θα χρειαστεί, όπως ήδη αναφέρθηκε, προσφυγή στα αστικά δικαστήρια η άλλη ανάλογη διαδικασία. Όσον αφορά τις πολιτικές συνέπειες, αυτές θα είναι αρνητικές αν αποδειχτούν παράνομες η παράτυπες πράξεις ανεξαρτήτως των λοιπών λεπτομερειών οποιασδήποτε αστικής η ποινικής δίκης.

Έπειτα, πρέπει να τονισθεί ότι η ανακοίνωση του Αγίου Όρους της 25ης Σεπτεμβρίου είτε αγνοήθηκε είτε παρερμηνεύτηκε από τον Τύπο. Η ανακοίνωση δεν καταδικάζει τον Γέροντα Εφραίμ, όπως αναφέρθηκε. Αντίθετα, «με πόνο ψυχής αδελφικά εκφράζει την οφειλόμενη συμπάθεια σε καθένα που βρίσκεται σε αδόκητη δυσκολία», αλλά και «καταδικάζει εκ των προτέρων κάθε πράξη που τυχόν θα αποδεικνυόταν αξιόμηπη». Έτσι, το Άγιον Όρος διαχωρίζει τα πρόσωπα από τις πράξεις και εκφράζει συμπάθεια για τα πρόσωπα καταδικάζοντας την όποια τυχόν αξιόμηπη πράξη χωρίς όμως να προκαταλαμβάνει την δικαιοσύνη όσον αφορά το αν τέτοιες πράξεις τελέσθηκαν και από ποιον.

Η ανακοίνωση εκφράζει περαιτέρω την άποψη ότι «δεν υπηρετεί την αλήθεια η γενική ισοπέδωσις που παρατηρήθηκε στον πρόσφατο δημοσιογραφικό θόρυβο» και υπογραμμίζει αλήθειες που δεν έτυχαν της δέουσας προσοχής. Δυο από αυτές τις αλήθειες πρέπει να αναφερθούν εδώ. Πρώτα, πάνω από 300.000 προσκυνητές που φιλοξενούνται δωρεάν στο Άγιον Όρος κάθε χρόνο είναι αδιάφευστοι μάρτυρες ότι «οι μοναχοί αγωνίζονται με την προσωπική τους διακονία, την νηστεία, την αγρυπνία, την αυταπάρνηση και την προσευχή.» Έπειτα, το Άγιον Όρος μετά την Μικρασιατική Καταστροφή «με αίσθημα ευθύνης και αλληλεγγύης παρεχώρησε 1.200.000 στρέμματα γης για την αποκαταστασι των ακτημόνων και προσφύγων, γεγονός το οποίο ούτε μνημονεύεται ούτε αποτιμάται όσο θα έπρεπε, αντιθέτως αποσιωπάται και αναθεωρείται.» Η παράλειψη δημοσίευσης τόσο σημαντικών στοιχείων αποδεικνύει την μεροληπτικότητα τουλάχιστον σημαντικής μερίδας του Τύπου. Αλλά κυρίως τα στοιχεία αυτά ενισχύουν την άποψη ότι οι γενικεύσεις για την ζωή των Αγιορειτών και για περιουσιακές διεκδικήσεις Μοναστηριών είναι παραπλανητικές και άδικες.

Η παραθεώρηση της προσφοράς της Εκκλησίας και του Αγίου Όρους οφείλεται συχνά στην λανθασμένη άποψη ότι η Εκκλησία ασχολείται η πρέπει να ασχολείται μόνο με την προετοιμασία των μελών της για την μέλλουσα ζωή.[2] Η Εκκλησία ως θεανθρώπινος οργανισμός, κύριο σκοπό έχει να θεραπεύσει τον άνθρωπο και να τον οδηγήσει, σε αυτή την ζωή (αφού «εν τω Άδη ουκ έστι μετάνοια»), μέσα από την κάθαρση, στην ελλαμψη και στην θεωση. Η θεραπεία δημιουργεί αυτομάτως κοινωνικό άνθρωπο, δηλαδή ψυχικά υγιή άνθρωπο.[3] Έτσι, η Εκκλησία βρίσκεται στο κέντρο της κοινωνικής ζωής και καθαγιάζει κάθε πλευρά της. Για αυτό η Εκκλησία είναι στο κέντρο κάθε πόλης, χωριού η Μοναστηριού και αποτελεί κοινο

σημείο αναφοράς για όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η παρότρυνση του Αποστόλου Παύλου «αδιαλείπτως προσεύχεσθε» δεν σημαίνει ότι πρέπει να παρατήσουμε όλες τις δουλειές μας και να προσευχόμαστε αλλά να τις μετατρέπουμε σε προσευχή ενεργώντας στο όνομα του Θεού. Έτσι, οι κοινωνικές ή οικονομικές δραστηριότητες της Εκκλησίας μέσα στα πλαίσια της έννομης τάξης δεν είναι έξω από την αποστολή της. Οι δραστηριότητες αυτές της Εκκλησίας δεν είναι ούτε άδικες, δεδομένου ότι η Εκκλησία διαχειρίζεται την περιουσία της ως θεματοφύλακας και χάριν του Λαού. Για αυτό τον λόγο εξ άλλου ο Λαός την εμπιστεύεται περισσότερο από το Κράτος και της δίνει και από το υστέρημα του, ενώ στο Κράτος δεν πληρώνει επαρκώς ούτε τους φόρους από το πλεόνασμα του. Έτσι, η προσπάθεια που γίνεται να εμφανιστούν αυτές οι δραστηριότητες σαν παραβατικές είναι αποτέλεσμα σύγχυσης ή απλά αντι-εκκλησιαστικού πνεύματος.[4] Οι ισοπεδωτικές γενικεύσεις του Τύπου οφείλονται επίσης σε άγνοια ή αντίθεση με τον κοινοβιακό τρόπο ζωής. Ήδη από την ίδρυση του πρώτου Αγιορείτικου Μοναστηριού, της Μεγίστης Λαύρας, από τον Όσιο τον Αθανάσιο τον Αθωνίτη το 961 μ.Χ. αυτός ο τρόπος ζωής είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με ποικίλες κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες. Ο Όσιος Αθανάσιος ιδρύει την Μονή της Μεγίστης Λαύρας και συνεισφέρει στην ίδρυση της Μονής των Ιβήρων και του Βατοπαιδίου, με την βοήθεια του αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά και αργότερα του Ιωάννη Τσιμισκή. Η Μεγίστη Λαύρα «εξελίσσεται γρήγορα σε κέντρο μεγάλης γεωργικής και βιοτεχνικής επιχείρησης και κέντρο εμπορικών συναλλαγών με πλήρη διαχειριστική και διοικητική οργάνωση».[5] Το Τυπικό του Τσιμισκή «δίνει την εντύπωση γενικού νόμου που ρυθμίζει τη ζωή μιας αυτοδιοικούμενης αγροτικής κοινότητας ...» και «η συγκέντρωση γύρω από τον Αθανάσιο προσωπικοτήτων που ανήκαν στην ανωτάτη κρατική και εκκλησιαστική ιεραρχία και διέθεταν μεγάλα οικονομικά μέσα βοήθησε στην εκτέλεση του προγράμματος του με την ίδρυση κοινοβιακών πλούσιων μοναστηριών παρα τις συνεχείς αντιδράσεις ... μιας ομάδας μοναχών».[6] Οι δραστηριότητες αυτές οδηγούν σε μια πολιτική και εκκλησιαστική αναδιοργάνωση της βαλκανικής χερσονήσου.[7] Γίνεται έτσι σαφές ότι η προσπάθεια να συκοφαντηθεί το Άγιον Όρος και η Μονή Βατοπαιδίου για τις σχέσεις της με τους ισχυρούς της εποχής ή για τις οικονομικές της δραστηριότητες είναι αποτέλεσμα αγνοίας ή απλά αντι-κοινοβιακού πνεύματος ή μιας άλλης αντίληψης που θέλει την Εκκλησία και τον Θεό μακριά από την ζωή και τον κόσμο. Η προσπάθεια δε να παρουσιαστεί ως καταχρηστική ή νόμιμη διεκδίκηση της περιουσίας του από το Άγιον Όρος προσκρούει στην κοινή γνώση ότι το Άγιον Όρος προϋπήρξε του Ελληνικού Κράτους στο οποίο παρεχώρησε στο Κράτος τεράστιες εκτάσεις, η περιουσία του Αγίου Ορούς δαπανάται για χάρη του Λαού και τα δάση στην κατοχή του Αγίου Ορούς διασώζονται και δεν καίγονται ούτε οικοπεδοποιούνται.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί η σημασία του κοινοβιακού τρόπου ζωής για τον Νέο Ελληνισμό. Η οργάνωση των Νεοελλήνων σε κοινότητες τους βοήθησε να διατηρήσουν την γλώσσα, την θρησκεία και τα έθιμα τους ανάμεσα σε διαφορετικούς πληθυσμούς. Το κοινοτικό πνεύμα που αναπτύσσεται με βάση τον κοινοβιακή παράδοση της Ορθοδοξίας οδηγεί τα μέλη της κοινότητας να κρατούν την περιουσία τους ως θεματοφύλακες της κοινοτητητας. Ο καθένας συνεισφέρει στην κοινότητα όσα μπορεί και εσοδεύει όσα χρειάζεται για μια λιτή ομοιόμορφη ζωή. Οι εργάτες δεν εργάζονται με μεροκάματο αλλά με μερίδιο στα καθαρά κέρδη. Έτσι, αναπτύχτηκε το συνεταιριστικό πνεύμα στο όνομα ενός ηθικού συνδέσμου ομοεθνών και ομόδοξων και όχι στο όνομα της οικονομίας.[8] Το κοινοβιακό-κοινοτικό πνεύμα αποτελεί την βάση της κοινωνικής και οικονομικής οργανώσεως των Ρωμιών.[9] Ο φιλελευθερισμός του 19ου αιώνας καθώς και ο καπιταλισμός που βασίζεται σε συντηρητικές προτεσταντικές αντιλήψεις,[10] αποτελούν άρνηση αυτού του κοινοβιακού-κοινοτικού τρόπου ζωής της Ορθοδοξίας που συνιστά κοινωνικά προοδευτική δύναμη.[11] «Ο νεοελληνικός πολιτισμός, ως συνθεσις ενός Κοινοβιακού Χριστιανισμού και του ήθους της λεβεντιάς, τούτο ακριβώς το μήνυμα κομίζει εις τον αιώνα της ατομικής ενέργειας και μάλιστα εις μιαν στιγμήν όπου η Ευρώπη φαίνεται υπερκερασμένη από τον πολιτισμόν της, ο οποίος αντι ηθικής ελευθερίας απέδωσε λογοκρατιαν».[12] Αυτόν το πολιτισμό διασώζει το Άγιον Όρος και το Βατοπαίδι. Κι ενώ ο κόσμος ολόκληρος στρέφεται προς το Άγιον Όρος και ζητεί βοήθεια, και το Βατοπαίδι με αυταπάρνηση φέρει ένα μεγάλο βάρος αυτού του έργου, μερικοί στην Ελλάδα από σύγχυση, ιδεολογία η συμφέρον προσπαθούν να απαξιώσουν και το Άγιον Όρος και το Βατοπαίδι.

Το Άγιον Όρος είναι μεγάλο κεφάλαιο και το Βατοπαίδι παραμένει ένα από τα Μοναστήρια με την μεγαλύτερη ιστορία και το μεγαλύτερο έργο. Θα πρέπει να τα διαφυλάξουμε ως κόρη οφθαλμού. Κανένας πολιτικός λόγος (να θιγεί η Κυβέρνηση), ιδεολογικός λόγος (να πληγεί το Άγιον Όρος και η Εκκλησία στο σύνολο της η να ανοίξει ο δρόμος για μια αναθεώρηση των σχέσεων Εκκλησίας και Κράτους), οικονομικός λόγος (το θέμα που λαι για τα οικονομικά συμφέροντα των ιδιωτικών Μ.Μ.Ε., και οι αντίδικοι του Βατοπαιδίου, του Αγίου Ορους η της Εκκλησίας ωφελούνται) η πραγματικός λόγος (αν καποιοι στο Βατοπαίδι εσφαλλαν) δεν δικαιολογεί την επιχειρούμενη απαξίωση του Αγίου Όρους και του Βατοπαιδίου.

Με την ισοπέδωση των πάντων από την νέα τάξη πραγμάτων, είναι θέμα εθνικής επιβιώσεως να διασωθεί το κύρος της Εκκλησίας και του Αγίου Όρους. Αλλιώς που θα βρει ο Λαός αποκούμπι την κακή στιγμή που μας βρήκε με την παγκόσμια πνευματική και οικονομική κρίση και με τα σύννεφα που πυκνώνουν πάνω από την Θράκη, το Αιγαίο και την Μακεδονία;! Αλλά είναι και δίκαιο να μη καταδικάζουμε

κανένα εκ των προτέρων η να απαξιώνουμε θεσμούς γιατί καποιοι φορείς τους έσφαλλαν. Και τελικά, είναι σύμφωνο με την παράδοση μας να αποδοκιμάζουμε τις μεμπτές πράξεις αλλά να συμπονούμε τον δράστη και όχι να τον ρίχνουμε στην πυρά.

[1] Βλ. Γέροντος Εφραίμ Φιλοθεϊτου, Ο Γέροντας μου Ιωσήφ ο Ησυχαστής και Σπηλαιώτης (1897-1959), Εκδοσις Ιεράς Μονής Αγίου Αντωνίου Αριζόνας, USA, 2008.

[2] Βλ. Πρωτοπρ. Ιωάννη Σ. Ρωμανιδη, Πατερικη Θεολογια, Εκδοσεις Παρακαταθηκη Θεσσαλονικη 2004, σ. 42.

[3] Του ιδίου, σ. 29-34.

[4] Ο μακαριστός Πατέρας Ιουστίνος Ποποβιτς εκφράζει την άποψη ότι η Ευρώπη σήμερα αρειανίζει. Βλ. Ιουστίνου Ποποβιτς, Άνθρωπος και Θεάνθρωπος, σ. 140-144.

[5] Βλ. Ν. Σβορωνου, Η σημασία της ίδρυσης του Αγίου Όρους για την ανάπτυξη του Ελλαδικού χώρου, Εκδοσεις Πανσέληνος, Αγιον Όρος, 1987, σ. 46.

[6] Του ιδίου, σ. 56.

[7] Του ιδίου, σ. 62.

[8] Βλ. Δ. Τσάκωνα, Εισαγωγή εις τον Νέον Ελληνισμόν, Κοινωνιολογία της πολιτικής και πνευματικής ζωής, Αθήναι 1971, βλ. Κεφάλαιο για το κοινωνικό δέον του Νέου Ελληνισμού, σ. 50-63.

[9] Για την ορθότητα του όρου Ρωμιός έναντι του λανθασμένου Γραικός (Γραικύλος) η Έλληνας, βλ. Πρωτοπρ. Ιωάννη Σ. Ρωμανιδη, Ρωμηοσυνη, Ρωμανία, Ρούμελη, Εκδοσεις Πουρνάρα, Αθήνα, 2002.

[10] Βλ. M.Weber, The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism, Economy Editions, 2003.

[11] Βλ. Τσάκωνα, σ. 67.

[12] Βλ. Τσάκωνα, σ. 74.